

Ängsprojektet

Länsstyrelsen Dalarna driver 2008-2011 ett ängsprojekt med syfte att öka förutsättningarna för fortsatt skötsel av länets ängar så att natur- och kulturvärdena kan bevaras. Läs mer på projektets hemsida www.lansstyrelsen.se/dalarna/angsprojektet.

Hässjor kan gynna ängens flora

Traditionell ängsskötsel innefattar förutom själva slåttarna även en arbetsam höbärgning med vändning av hö på marken och/eller hässjning. Att höet torkar på plats är ofta en förutsättning för att bevara många av de ovanligare ängsväxter som är beroende av fröspridning.

Hässjning

Genom att låta höet torka på hässjor som står på själva ängen underlättar

du fröspridningen för de hävdberoende växterna. Fröna som ramlar ur under torkningen hamnar då direkt i sin rätta miljö. Höet ska hänga kvar på hässjan tills det är torrt och användbart som foder, men helst inte mer än två till tre veckor, för annars kan grässvålen under hässjan skadas. Du bevarar också ett kulturhistoriskt arv genom att använda hässjorna och hålla kunskapen vid liv.

Torkning på marken

Ett annat sätt att torka höet på ängen är att låta det ligga på marken några dagar tills det är torrt. Under tiden ska höet vändas en eller flera gånger för att underlätta torkningen. Höet ska ligga kvar på ängen så länge att det blir helt torrt, men helst inte mer än några dagar. **Om det kommer så mycket regn att höet förfars ska det föras bort direkt!** Grässvålen och de hävdberoende växterna skadas om höet ligger kvar för länge, särskilt om det är blött, förfaret hö. Det kvävande täcket kväver de känsliga ängsväxterna och näringstillskottet från förmultnande växter gynnar stora snabbväxande arter som konkurrera ut små ängsväxter.

Efterbete förbättrar effekten

Extra god effekt får den manuella höhanteringen om ängen efterbetas. Genom betesdjurens tramp bildas små markblottor där fröna lättare kan komma ner till jorden och gro.

Hässja i Prosgårdarna, Sågmyra
Foto: Kristina Hanson

Nu är det dags att söka miljöersättning!

I miljöersättningarna finns det inte som i gårdsstödet något krav på viss minsta areal, utan där gäller liksom tidigare att man måste komma upp i minst 1 000 kronor per stödform. Miljöersättningen för slåtterängar höjs 2010. Särskilda regler gäller för alla som redan har femårsåtaganden som påbörjades 2007, 2008 eller 2009. **Läs mer på sidan 3.**

Senaste ansökningsdatum är den **22 april** 2010

Utvald miljö

Genom regionala ersättningsprogram ska utvald miljö bidra till en landsbygdens utveckling och förbättra livs- och arbetsvillkoren för de som bor och arbetar i landsbygdsområdena. Utvald miljö är en del av landsbygdsprogrammet 2007-2013. Varje län har sin egen utvald miljö och de olika landsbygderna utvalda regionalt. Utvald miljö kan vara en del av landsbygdsprogrammet och de olika landsbygderna utvalda regionalt. Utvald miljö kan vara en del av landsbygdsprogrammet och de olika landsbygderna utvalda regionalt.

En särskild broschyr har tagits fram som beskriver ersättningsmöjligheterna inom Utvald miljö för Dalarnas län. Broschyren kan laddas ner från länsstyrelsens hemsida eller beställas från Märta Ohlsson (se nederst på sidan).

Utvald miljö

Genom regionalt anpassade ersättningar ska utvald miljö bidra till att landskapets natur- kultur- och rekreationsvärden tas tillvara.

Varje län har fått prioritera mellan och inom olika stödformer utifrån regionala förutsättningar. Flera av ersättningarna inom utvald miljö har samband med traditionellt ängsbruk. Förutom tillägget för särskild höhantering och för slätter på svår-tillgängliga platser (långt från farbar väg) finns det också ersättning för återuppbyggnad av trägårdsgårdar

samt för restaurering av ängslador och andra små överloppsbyggnader.

Under självhushållets tid, när man var beroende av ängshö för att föda betesdjuren över vintern hägnade man noga in såväl ängar som åkrar som skydd mot bete.

Efter slåttern lagrade man ofta hö i en lada på ängen och körde hem det på vintern.

För att bevara dessa spår av äldre brukande kan man alltså få ekonomisk ersättning. Läs mer i foldern om Utvald miljö.

Kurser i sommar!

Lieslätter

Länsstyrelsen planerar att anordna slätterkurser i sommar också. Enligt svaren på en enkät som sändes ut i höstas till tidigare kursdeltagare finns önskemål både om fler "grundkurser" av samma typ som 2008 och 2009 och av någon form av påbyggnads- eller fördjupningskurs. Båda typerna av kurs kommer troligen att kunna genomföras, men var och när är inte bestämt än. Vet du någon bra plats? Förutom en äng ska där finnas el till slipstenarna och en lada, maskinhall eller annat tak att ha teoripasset under om det skulle spöregna.

Hässjning

Det finns även önskemål om en kurs i hässjning. Vet ni någon som skulle kunna tänka sig att ställa upp som instruktör? Hör då av er till Märta Ohlsson (se nedan).

Annons

Liebruk

Slätteruppdrag

Liebruk tar uppdrag med reservatsskötsel, kulturminnesvård och parkarbeten, där knackelien är det huvudsakliga redskapet.

Kunskapsförmedling

Vi arbetar med kunskapsförmedling i slätter och lieskärpning för knackliar. Vi anpassar kunskapsförmedlingen efter arrangörens behov och målsättningar, exempelvis som arbetande instruktör i arbetslag.

Utrustning

Liebruk har för intresserade, importerade knackliar och inställbara orv men även utrustning för bryning och knackning.

Liebruk drivs av:

Staffan Lundaahl, Älvsjöhyttan, 680 96 Lesjöfors,
fax/tel: 0590/33036

Evert Larsson, Ölme Västkärr 4, 681 94 Kristinehamn
tel. 0550/31251

Ta kontakt för ytterligare information och referenser.

Liebladet ges ut av Länsstyrelsen i Dalarnas län. Text och foto där annat inte anges: Märta Ohlsson
Prenumeration är gratis. Meddela om du vill ha bladet per e-post istället för en tryckt tidning. Tipsa gärna andra som du tror är intresserade! Hör även av dig om du inte vill ha fler nummer av Liebladet!

Annonser: Det är gratis att annonsera om allt som har relevans för ängsskötsel i Dalarna.

Manusstopp för nästa nummer är **30 april 2010**.

Redaktör: Märta Ohlsson, tfn 023-811 30, e-post marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Höjd miljöersättning för slätterängar

Alla som 2010 går in i ett nytt åtagande får den nya ersättningen. Ersättningsnivån gäller hela femårsperioden.

Slätterängar	Så här mycket ökar ersättningen	2010 års ersättning
Slätterängar allmänna värden	350 kr per hektar	1 450 kr per hektar
Slätterängar särskilda värden som kan ge gårdsstöd	700 kr per hektar	4 200 kr per hektar
Slätterängar särskilda värden som inte kan ge gårdsstöd	700 kr per hektar	5 400 kr per hektar
Lövtäkt (hamling)	-	100 kr per träd
Efterbete	-	700 kr per hektar
Lieslätter	-	7 000 kr per hektar
Särskild höhantering	-	1 700 kr per hektar

Om du har ett åtagande från 2007, 2008 eller 2009 måste du välja!

Du som redan har ett åtagande för slätteräng kan välja om du vill ha samma ersättning som förra året, eller om du vill ha 2010 års ersättning. Om du vill ha den högre ersättningsnivån ska du sätta ett kryss under J på sidan 3 i SAM-blanketten, eller under Övriga uppgifter på SAM Internet.

Om du väljer 2010 års ersättning godkänner du också att din ersättning kan komma att ändras under din åtagandeperiod. Omräkningen sker vartannat år, nästa gång alltså 2012.

Åtagande för perioden:

Så blir det om du väljer den höjda, rörliga, ersättningen:

- 2007-2011: Ingen omräkning. Du får ersättning på 2010 års nivå resten av åtagandeperioden.
- 2008-2012: Omräkning år 2012. Ersättningen kan alltså ändras det sista året i åtagandeperioden.
- 2009-2013: Omräkning år 2012. Om ersättningsnivån ändras gäller det nya beloppet åren 2012 och 2013.

OBS! Du måste välja 2010.

Kryssa i under J på SAM-blanketten sidan 3, eller på under Övriga uppgifter på SAM Internet om du vill ha den nya ersättningen.

J. Jag godkänner de nya ersättningsnivåerna för mina miljöersättningar

☐ Jag godkänner att alla mina åtaganden för miljöersättningar som jag har gått in i 2007 – 2009 omfattas av de nya ersättningsnivåerna som gäller från och med 2010. Jag är medveten om att dessa ersättningsnivåer kan komma att ändras under den period som åtagandet gäller.

Restaurering av slätterängar

Har du en hackslog eller strandäng eller annan typ av slätteräng med natur- och kulturvärden, men i behov av restaurering? Då finns det två former av restaureringsstöd som du kan söka.

Miljöersättning är oftast den lämpligaste ersättningsformen. Du går då in i ett åtagande som kan omfatta ett till fem år. Ansökan lämnas in tillsammans med SAM-blanketten senast den 22 april. Du ansöker sedan om utbetalning varje år på SAM-blanketten eller SAM Internet.

Om du har höga kostnader för restaureringen och tänker leja bort en stor del av arbetet kan ersättning för **miljöinvestering** vara lämpligare. Ansökan görs på särskild blankett som kan lämnas in under hela året. Alla kostnader ska redovisas. Du kan inte få ersättning för kostnaden för eget arbete, men den ligger till grund för beräkning av ersättningen.

I båda fallen upprättar Länsstyrelsen tillsammans med dig en projektplan för restaureringen. Påbörja inga åtgärder innan du fått besked från Länsstyrelsen!

Marken ska efter genomförd restaurering skötas i minst fem år enligt de regler som gäller för miljöersättning för slätterängar.

Ängsvädd och vitfläckig guldvinge.
Foto Liv Lötberg

Kontakta Jennie Lundgren 023-818 48, jennie.lundgren@lansstyrelsen.se om du har några frågor om miljöersättningen för slätterängar.

Ängens flora – ett levande kulturarv

Den sammansättning av växter som finns i en gammal hackslog eller annan ängsmark med lång historia går inte att finna i någon så kallat naturlig miljö. Här samsas arter med vitt skilda ursprung.

Under järnåldern när vintrarna blev kallare började man hålla djuren inomhus under vintern. För att kunna föda dem inomhus behövdes stora mängder av torkade löv och hö. Stora arealer ängsmark hägnades in för att skydda gräset mot bete fram till slåttern. Arealen ängsmark var ofta betydligt större än åkerarealen.

I stort sett alla gräsmarker utnyttjades för slätter under självhushållets tid. Vägrenar, dikesrenar och åkerholmar gav ett välbehövligt bidrag till höladorna. Med tiden blev de välslagna kantzonerna en naturlig del av byns karaktär. Gamla slätterkarlar har av den anledningen ofta fortsatt att slå renarna, även när det inte längre var nödvändigt för att föda djuren. Nu finns inte så många av dessa kulturarbetare kvar längre, utan det hänger på oss andra att förvalta arvet och föra det vidare.

Genom upprepad årlig slätter rubbas konkurrensförhållandena mellan växterna i ängen. Lågvuxna arter som kattfot, ormrot, gökärt, smultron, darrgräs, majviva och fältgentiana kan på grund av den återkommande störningen konkurrera på lika villkor

med stora, snabbväxande växter som hundkex och midsommarblomster. Med tiden har en tät matta med gräs och blommor bildats där växter med olika levnadskrav står tätt sida vid sida. Denna matta utgör ett kulturarv skapat av generationer av ängsbrukare. Ett levande kulturarv som är helt beroende av vård för sin fortsatta existens. Om slåttern upphör eller marken blir utsatt för gödsling tar de storsvuxna växterna i och intill ängen över. De små växterna konkurreras ut eller förtvinar i skuggan av de större och frodigare arterna.

När ett lager oslagna, vissna växter samlas på marken på hösten kan ängsväxternas frön inte heller nå ner till jorden och gro. Den matta av hundkex, midsommarblomster och smörblommor som då uppkommer har alltså inget med det traditionella ängsbruket att göra. Denna blomsterprakt är dessutom av en förgänglig karaktär, för snart slås den ut av asp och björk och al och så småningom tar granen över. Det finns alltså inga genvägar till att rädda ängarnas artrikedom och unika kulturarv. Bara traditionell slätter.

676030079

